کاڼي دل

پهٔ لاس مې خوند نهٔ کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکېټ آف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهيم انصاري
ترتيب : محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب
اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ريډنګ : نوشاد حکيم ، پروفيسر سيد ايوب شاه
روبے اشاعت : ۱۵ اګست ۲۰۰۰ء
پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډيمي پېښور
قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه
اظهارالله اظهار لېکچرار اردو څانګه اسلاميه کالج
پېښور يونيورسټي
فون : ۴۰۳۰۵

انتساب

د هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" د محبت زخمونه لا بنکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[۱]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هېڅ نه دي پکار بچيه
رب دې ودان کړه زما هر څه ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

---

[۱] دا زما د والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بيلتون" کښې چاپ دے. اظهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائيکو

تېروتنې او نيوکې

دَ هائيکو ساخت او هيئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسياتي عواملو زېږولې ده. څهٔ تاريخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بيخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس دَ دنيا دَ نورو ژبو او ادبياتو نه قطع نظر دَ پښتو ژبې او ادب دَ سر نقادانو او اديبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي دَ تکرار دَ بې خوندۍ او دَ نظر دَ ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما دَ هائيکو رومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې ګنګرې شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. بايد چې اولوستلے شي. او بيا په تېره تېره دَ ښاغلي محمد اياز غزل صيب تفصيلي مقاله چې دَ هغوي دَ هائيکو په مجموعه" دَ ښائستونو دَ صحرا وريځې" کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد دَ هائيکو په تيکنيک څهٔ تحقيقي مضمون يا مقاله ليکل نهٔ دي بلکې دَ هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې دَ تېرې په مرسته او دَ هائيکو په غند نه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ دَ هائيکو څهٔ فني او تيکنيکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حيثيت به ئې دَ بحث دَ غوښتنې او موضوع دَ تقاضو نه زيات هيڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بيخي نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا ليک په هائيکو باندې منضبط او مبسوط تحقيقي ليک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې دَ هائيکو په مخالفت کښې کوم ليکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجيده او غير سنجيده هر دوه قسمه ذهني رويو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غير اصولي او دَ هائيکو دَ صنف سره په حسد، عصبيت او بې علمۍ باندې مبنې بې ځايه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ دَ خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رويې دَ ژوند او ادب دَ غوښتنو نه صرف څنډه ده بلکې دَ نا اهلۍ دَ پېتولو په هڅه کښې دَ تېرې په اوږو دَ ټوپک ايښودلو ناداني ده او دَ تېرې سره دَ دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته دَ تېرې او هائيکو دَ تقابل په نتيجه کښې چې کوم اصولي اختلافات يا بنيادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. بايد

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حیاتره یې واخستلې شي. خو له هرڅهٔ نه وړاندې زهٔ ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې دَ کومو اعتراضونو مفصّل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو دَ پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي اودَ تصفیه شوؤ اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نهٔ کوي ګني نو اُو دې ښائي چې زهٔ په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې ښکړې شرنګوي، نوم هم ښایسته او دَ ټاټپل کېږ اپ هم ښایسته .... دَ اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې دَ هغې په باب به زهٔ څهٔ ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار دَ کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې دغو ښاغلیو معترضینو دَ قانع کولو دپاره مواد شته"[1]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"دَ ټپې شاعر ورک وي او دَ هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي"[2]

لهٰذا ګنړو ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجیدهٔ او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. دَ مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے"[3]

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړهٔ یو او دَ ټپې دَ خالق نوم چاته نهٔ وي معلوم نو دَ چا کار څهٔ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو یې را ژوندے کوي، مطلب دا چې دَ ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف دَ خپل ځان غم په مخه کړې دي"[4]

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړهٔ چې ګنې اظهار الله اظهار په فا یې ژوند کښې دَ ټپې دَ اهمیت نه انکار کوي دَ خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح دَ فرد دَ انفرادیت نفي نهٔ کوي او خود نمائي چې دَ تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې دَ تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضین دې په خپل ګریوان کښې سر دننه کړي او اُوګوري وائي که چرې دَ پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نه شي تسلیمولې بلکې پښتانه به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انعکاس ولې نه راپورته کېږي. خدائے دې نه کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم څوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپړدو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څه ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نه ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي بناغلي معتریفین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے
هایکو په آفاقي تناظر کښې د دنیا د هرې

ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولې دي۔"[۵]

دې خبرې په ترځ کښې بناغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[۶]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب بناغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نه دے او نه ما دا دعوې کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نه ده شوې. مقصد مې دا و چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسیر منګل اتفاق نه دې نو بیا دې ماته په انګریزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ، جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلي شوې یو څو ټپې او ښائي ولې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلی شوي دي او لیکلی کیږي. چې کوم مثالونه یې شته. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه یې راوستلي دي چې د هغوی تیاکلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

محترم بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون "اې اینا کو" هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید یې جبر کلي کړي دي. لیکي:

" نن اې اینا کو میتو نوټي هوم کښې زیږیدلي ځیني هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا به په ډاډه وشوق سره ووېلی شو چې اې اینا کو میتو نوټي هوم کښې زیږیدلي ځینو هایکو ته بیلو پرنټ ویل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

" په شاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا څۀ فحش ګوئي نۀ ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې ځینې لیکوالو د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړے دے."

زۀ دا ویل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې په خپله اعلی و ارفع ادبي لعبې باندې نن غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے ځکه

رنګ د ادب د ځینو نظریو ته نیاز وررسي. زۀ هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح ځۀ ته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا یې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړې دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نۀ دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوئے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او نیک لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورَوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نۀ صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې توره وهل زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ور بچلوي اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډ او لغړ اړخونه پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا به فحش لیکل نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا
دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع
او بل موضوع ته اپروچ - اوس که یو ښه خیال ته غلط
اپروچ اوشي نو ښه خیال به په دې سبب نۀ ګنده کېږي
چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو
سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو
هائیکو باندې د فحش ګوئ تهمت لګولے دے د نمونې په
ډول ترې یو دوه هائیکو وړاندې کېږي.

وادۀ کښې بام کوه ناوخته نه کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نۀ راځي
نو د کوهي ټولې چینې اوچې شي

زۀ نۀ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې
ګې بحثې ته را اوپارولو چې نقل کړے شوي هائیکو کښې
فحاشي ده - چې نه ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څۀ ترغیب
شته او نۀ ئې معنې د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده
پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے
دې بالغ شي نو وادۀ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خیال
ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.
بله هائیکو :-

کړنې له سر راوړۀ نادانۍ ګسنې
ګرک چې د کوهې چرګې نۀ ماتېږي
ورله په پوزه کښې بېړه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز
کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے
دے چې په بچو ړوند نۀ دي سستول پکار کښې نو مازغه ئې
خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي
ښکاري اوس دې دوستوڼکي چغیله اووائي چې فحاشي زما په
هائیکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.
بعض تقادیر که زما په هائیکو کښې د جمالیاتي حسیاتو د
ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري
توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته دې توبه
وي. بلکې زۀ د دا رنګ هائیکو د Disone کولو اعلان کوم.
البته د ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوی بېخي بې
ځایه ده. چې کښې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه
بل چا فحاشي نۀ ده خوره کړې مګر هائیکو کښې دا سې
کېږي.
زۀ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلسفي
شاعر و او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوي
په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر
کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډلو Defend کولے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ښځې د پاکدامنۍ
نه صرف قائل دے. بلکې وکالت یې هم کوي زما په خیال یا
خو ګڼي هغوي فقط نفس کښې او برګزیده ښځې اوربدلې او
لوستلې دي او یا ګڼي د ښځې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت
کښې دا خو ښځې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې
دا چرته اخوا دېخوا ښځې هم نه دي بلکې د پښتو ژبې
مشهورې او معروفې ښځې دي چې مستندو مطبوعه ښځو
کښې شمېرلے کېږي.

یا قربانې :

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اترې به شي مینه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله یې ننګه اشنا غېږ نه راکوینه
سورے سورے په ګولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق
سره به ددې ښځو په صفایه کښې کښې تاویلات او توجیهات
وي ګڼي نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نه ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او
کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکے په سر
دے. او دا چې ښځه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نه ده پاتې شوې.
اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا
اړخونه دي خو منبع یې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس
صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا
کېږي او که نه رنځور اړخ یې موضوع جوړه شي نو فحاشي
به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ
کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه راښکل ګرانه
شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش
نه بچ ساتل پکار وي ګڼي نو داسې حالتونه به راپېدا کېږي
لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د اُنې اینړکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي :

" زموږ د پښتو نوو لیکونکیو د هایکو طرف ته
مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر
اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ
متقدمینو دومره څه وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو
ته یې څه پرېښې نه دي نو ځکه دوي په دې
نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته
ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلي دي چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېږي. چاربېته
مره شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هایکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلې شي خو
په دې کښې څوک څه کولې شي چې اوس نوې کُول د ټپې په
مقابله کښې د هایکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولې شي او بیا دا چې لوئې
تحریکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زورموي.
محترم کیف د بناغلي مضمون نګار د حوالې ددې لیک نه قدم
په قدم د هایکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د اُئ اینه کو لیکلو باعث او
محرک ګرځېدلې دے. بیا هم بناغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زه پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او بناغلې ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هایکو ته د نوو لیکونکیو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وېلو دپاره هیڅ نه دي
پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګني د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّیلزم، ترقي پسندي
ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري
او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمینو د هغې خوب هم نه وُ لیدلے او د هغوي د
خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نه بریښېدل
زه دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخه بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کُول
ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوئ چې ګني د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هیڅ نه دي پرېښي زیاتے او
سینه زوري ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې بږدي. لهذا عصري پېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا راتېرېږي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خېټې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زيان وررسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار دديې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکونکي هائيکو څکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده څکه چې نن سبا کوم نمائنده هائيکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر ګمايانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجيب الله عامر زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "سترګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمېنې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هائيکو ليکونکي ټول سائيکو دي. نو دا د هائيکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کيفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړي ده چې د هائيکو خندونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرئ ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سائيکاټرسټ نه ئې پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هائيکو د رغوړانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څکه د هغوي دديې خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هائيکو ليکونکي ټول سائيکو دي اوس که بناغلے د ادب په ديې تخليقي صنف کښې ځان له د ځائے پيدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي څکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هائيکو سره د سائيکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پيدا کول غواړي نو ورپېږ په ادب ورته زه دا ويل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله اوټ آف فیشن ګڼل کېږي او بالفرض
که د مزاج پیدا کولو دغه استدلال خپل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم ووائي چې د غزل لیکوونکي خجل وي د ټکل لیکوونکي
رل الم وي او د ټپې خالق کېږي وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاج پیدا کولو ډېره پېڅوتې حربه او وسیله وي
او دغه مزاج چې منبع به نېغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هیڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الفي اینډ کو هایکو د مضمون نګار
ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتیاج تعلق
دے چې کښې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکوونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېر بې ځایه به دې دے چې یو هایکو لیکوونکي هم دا نه
دي وېلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک ووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کشتي
میرغپ کبابې او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت یې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکوونکے ښاغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک یې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې یې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات ورانسدي کړي دي خو سرے څه ووائي زمونږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. رومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او دریمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او دریمه
مصرعه یې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي مثله
اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.
د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحر متقادب
ددې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	:	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	:	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي
اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ

د پروفيسر صيب فرمودات په سرسرکو خو ډېرې
نيمګړتياګانې په کښې محسوسيږي او يو ځاے نيم کښې په
کښې د تحقيقي سپړتې خلاف د سهولت احساس هم پټ
پښتونے کوي ددې نه علاوه د معنوي د حوالې دا ليک يو فني
تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلوميږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي
ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او تيکنيکي ارتقا په
نظر کښې نۀ ده ساتلې کني نو هايکو به ئې د اوولسو څپو
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نۀ
راوستله يا دا هم ممکنه ده چې ددې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف
نه د يو خاص مکتبۀ فکر تړاؤ شوي قيود او حدود نه
پوره ته کول غواړي. کني نو د جاپان درېمې هايکو ليکونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې
اهم دے. دغه ترتيب حرفِ آخر نۀ دے ګڼلے او بيا په عالمي
ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو
ليکلو تجربې هم شوې دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه
د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت
لازمي ښکارۀ.

بهرحال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقادب
د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې د همايون صيّاد
صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هيڅ تړون
او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه
اوزانو دغې قسمونو سره هم آهنګي نۀ لري او مطلق د
بحر متقارب په ښودلې شوي بحر نۀ مقطع کيږي ځکه
چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې
په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نۀ کيږي.
هايکو ده -

همدرد ئې نوم دے
په مينه نۀ پوهيږي
ساده ماشوم دے .

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو اداېږي البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترڅه سبب خفيف دے نو په ځنې موقعو پکښې يو حرکت اوغورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفيسر صيب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوولس[۱۷] نه بلکې شل[۲۰] وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هايکو د غير فطري قدغنونه په غار کښې دېکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هايکو ليکي که په متوازي الاضلاع هيئت کښې که مردف او مقفیٰ هايکو ليکي که ازادې او معرا هايکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه يوه داسې ژبه ده چې د وسيع المشربۍ او وسيع القلبۍ يا وصف غير فطري اضافو او هيئتونو له په زړهٔ کښې چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هايکو هغه ساخت او هيئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعايت اوساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داؤدزے ليکي:

"د بناغلي اظهار دا هايکو ځکه د درې مصرعه ايزو نظمونو په نامه يادې کړي چې دلته هم په هره يوه هايکو کښې يو پوره مضمون ځائے شوے دے"[۲۱]

زړهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان يو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بيا هم د هغوي د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خورېږي او انديښنه ده چې ګنې په هايکو کښې پوره مضمون نهٔ بيانېږي) بلکې هايکو د نيمګړو مضمونونو يو ټټ او ورک تصوير وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خيال نهٔ وي خو په ليک کښې ئې دې طرفته د پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه دا خبره کول هم بې ځايه نهٔ وي چې ګنې د هايکو بنيادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصوير کشۍ نه عبارت دے دا حقيقت دے چې د نن هايکو ګڼې ارتقائي مرحلې تر سره کړي دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصوير کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کيفياتو او لاشعورانهٔ انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګڼ اړخيزو نفسياتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخليقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هايکو کښې دې پوره مضمون يا د موضوع واړهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا يوې ښهٔ هايکو کښې د مضمون د نيمګړتيا خيال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صيب دا خبره چې هايکو ته درې مصرعه ايز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې شپږ درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي خوبښتې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ میرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي تېره واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګی احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې میرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو تپو راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو له هم دِ خپل قیمتي وخت ورکړے نو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زور موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دوستونکي ذهن پخپله دغو سلسلو کړيو خپلو کښې راپيو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورمانېدو نه دا ثابتېږي کنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که تپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلې دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. هم

Scanned by CamScanner

د سائل صیب خپل ذاتي تأثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسې خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي ځکه نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهر حال که یو تخلیقي غورځنګ د هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربیتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوی کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائیکو په ورستو د یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو د سائل صیب

د تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونه په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل وړمې دې په هر ګل کښې پېدا شي ځکه نو ټول ګلونه به د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې اودرېدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هېڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځ پاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزّل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔ اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں۔"[۱۳]

زما په خيال ښاغلي اباسين ته ددې خبرې علم ضرور پکار ؤ چې د اصنافو د بقاء په ورستو يو زور اور تخليقي قوت موجود وي او کله چې هم يو صنف د تخليقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربيته، قصيده او هايکو وغيره هر صنف وي بيا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے اوس که د يو پښتون شاعر تخليقي زور په ټپه کښې ژوند راپيدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخليقي قوت نه به اخر بيا ولې په هايکو کښې ساه اوځي. ددې باوجود چې هېڅ تخليقي جبر او غير فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے. بحر کيف زهٔ ښاغلي اباسين ته داسې ګڼي شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هېڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي. اوس که محض د ټپې پيرايه د تفوق معيار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل. مقصد دا چې د تخليق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري. اوس که څوک نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي.

ښاغلي اباسين په ټپه کښې د تغزّل د موجودګۍ دعوی هم کوي چې مناسب نهٔ ده. په اصل کښې تغزّل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبيب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي. هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي اوس که ښاغلي اباسين دا نهٔ وېل غوښتل چې په ټپه کښې تبب يا ټپيّب وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا وېلے شو چې په ټپه کښې ئې انتها خوږ والے او شعريت وي. ممکنه ده چې د ښاغلي اباسين په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي. هسې څوک څوک تغزل ثابتول غواړي. نو په کاڼي هوا، چينه، اواز، ځواني او مينه وغيره وغيره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هېڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصيب نهٔ شي. بحر حال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې د هايکو دې اروم رو درې مصرعې وي. بايد چې هغوئي د هايکو هيئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه. بله د تعجب خبره ښاغلے اباسين دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د ټپې سيلابونه يا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبير وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړي راپیدا کېږي چې کښې یوه ټپه په کښو. نورونو کښې
لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور وکوي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم
بناغلې اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني
چې ټپې کښې د یاقربانه سره دري مصرعې وي. د مختصر
لړي مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې
دا دعوی به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوی.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخلیقي کښلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے
شي نو پښتانهٔ به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووینځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هایکو
طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپیدا کېږي
چې آخر هایکو ته د ټپې مېړهٔ یا خاوند وئیل کومه
هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لاړي لاروي
ته نهٔ وي حاصل. بلکه اصله خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هایکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لږ کښې
بناغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړي وي. آیا د داسې
خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې ښېښې راکاږي چې د سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلے اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي؛

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں .... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زهٔ منم چې تشبیهه څرته هم ثامنهٔ وي خو اباسین صیب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه
تشبیهه راوړې ده. سنجیده ذهنونه به پرې ضرور بد
وائي. خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلي شوي دي یا کومه تمثیلي پېرایه خپله کړي شوي ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چېري لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه پټ شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دريو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نه وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دريو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره ګرد نه ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار و چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زه ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانه څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نه صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانه ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نه پردي کوي. او س که بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې دپاره پېراسائټ Parasite نه دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نه لري بلکې د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نه شي سا تلے په دې حقله د ښاغلي زبېر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څه موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو "ډرګه"
"څریکه" "ترائیلي" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي ګټيا دي. دغو اصنافو کښې "څرېکه" او "ترائيلې" داسې ؤ چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه يې ځ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو او لا يې په سر کښې پوښې نهٔ ده وښلې چې خپل منطقي انجام يا طبعي مرګ سره مخامخ شو. يو اځي "هائيکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف وُ چې په پښتنه خاوره کښې يې خپلې جرړې مضبوطې کړې........ دا جاپانے صنف د خپل مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے ودهٔ کوي او د يوې تنه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو سترګو ته يې داسې دنګارنګ ګلونه سپړدي دي چې ښائسته او سينګار ته يې سترګې بربښي."[15]

ښاغلے اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا هم کوي. ليکي:

" ميں ادب کے ادبی مفتی کی حيثيت سے يہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب ميں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائيکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہيں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته يو واري بيا تيندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتيانو د سره جواز نهٔ راپيدا کيږي ادب څهٔ شريعت کو دپي خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا ارمان وي چې ګني هغه دې د ادب دربے مفتي او منلے شي نو بيا پکار نهٔ وه چې ځان ته يې د ادبي مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه راپيوځائے کيږي او دا عمل اجتماع ضدين ګڼلے کيږي. دا حقيقت دے چې د اعلٰى د تلازمې او د علم د وصف نه سېوا مفتي مفتي کيدے نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي مفتي دا بې لارې کوونکي اصطلاح سرزد شوې وي. بيا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوي د منلو او حجت قابله نه پاتې کيږي. خو زما په خيال ګران ښاغلے اباسين لوستونکو ته دا ويل غواړي چې ما هر څه فرمائيلي دي يا زهٔ چې هر څه فرمايم. هيڅوک يې هم او نهٔ منئ. يا دا هم کيدے شي چې ښاغلي اباسين د ادبي او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تاټنهل ورکوي. والله اعلم بالصواب.

بيا هم زهٔ نهٔ پوهيږم چې ښاغلے اباسين هائيکو ته بدعت په کوم خيال وئيلي دي ځکه چې د تخليق عمل يو مقدس او سپېځلے عمل دے. او هر کله چې هائيکو د تخليقي زړهٔ چاوُدون راززيږيدلے يو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنٰی په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د څلورویشتم اپریل ۲۰۰۸ء زرم د روداد ترڅنګه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ را پېدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پېدا نهٔ کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکې موسیقۍ د نشیب و فراز سره یې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خو ښایېږي او مقبولیت یې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دوه نکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده- ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق او نکړو او څرګنده یې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو- او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي- زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بیخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده- که چرې دا وو منلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے کول پکار- ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي-

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ منم چي د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوځول دي. یو باشعوره فرد به هم داسې نهٔ وي چي داسې به او غواړي خو زهٔ دا هم نهٔ غواړم چي هایکو دې د پښتنو په میلمه دوسته سیمه بې له څهٔ جرمه تهمتي او بې له څهٔ ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال ؤ چي د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده - بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون" د پښتو ادب کمپیوټر هایکو" کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نهٔ وي که د پښتو ټپې په حقله هم څهٔ اووایم.

دا حقیقت دے چي د ټپې کښې توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چي د تجربې او ارتقا ښځې توان نهٔ لري او په ذهنونو یوه ستړې کوونکې خاموشي خورَوي. د مثال په طور هره ټپه د" یا قربان" یا "لکه زار" نه شروع کېږي چي د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خورَوي. او ددغې ډانګورو د ملاتړه بغېر یو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان" یا قربان" د ټپې لازمي جز ونهٔ مني. بحر تقدیر ددغې نزاعي اړخ نه یو طرفته دوېمه خبره دا ده چي ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هیڅ حال کښې د خپلو تړلي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سُرونو له جادو نه نشي راوتلے چي زما په خیال د ترکیب یو رنځ دے.

ښاغلي پروفیسر داورخان داؤد لیکي:

" د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هئیت FORM بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چي په یوه نیمه مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي"

نهٔ پوهېږم چي ښاغلي داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې " یا قربان" په څهٔ مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زهٔ منم چي په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپرلي به ئې ښکلا کاتو ته ګکول په لاس اوورېدل غوره کړي. نو باید چي د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بي ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نهٔ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوړ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لړې نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ازم کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونـد وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو ګنده شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ضمني وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. ګنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ړومبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

اندېښنې مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته بچې اوږده لړي لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ویل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزاېږده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوې صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پر مغتنګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهیل خټک د مجموعې ټپه اینز هم دے د مستقل عنواناتو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې دوه مصرعو سره په قافیو کښې تړلې دي او بیا لې د یوې ټپې په ترڅ

نظم سرته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته وېلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د ښاغلي سهیل خټک ټپېز هم د ټپې په ستړکو کښې هېڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال ترخپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهیل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې هیئتي تجربې نه دي بلکې په آزاد نظم کښې د ټپې د پیوند کارۍ او قلم لګولو ځې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګنډو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعني ساختاتي ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندوي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې تېره ېنه ده هایکو ښه نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نه لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان وررسېدلے دے.

زۀ دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نۀ دے خو ولې که یو بهرنے صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښۀ په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فېصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانۀ د خپلو وفادارو په مرګ مړۀ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د څنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نۀ شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دوارو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالی کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نۀ شي رسېدلے ولې په هایکو د پښتو په سیمه نۀ صرف ځواني او ځوبن راغلے بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هایکو نۀ صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانۀ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که څنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې به کچه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزورې ځیږونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نۀ شي ساتلے زما یقین

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَ هایکو دَ منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته پوره نه پوره ورځ خاځا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دپاره ښې ، ژور اثار او ژوندي شهادتونه رابنکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګنې زهٔ هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دوی به بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابیداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوبۍ او ناخوبۍ باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب بیخي خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبۍ څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

مأخـــذات

(۱) آزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هایئکو تجزیه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ، مئ ، ۱۹۹۸ء .

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوړېږونوکښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۳) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، اُف ایسټکو هایئکو ، غیر مطبوعه .

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوړېږونوکښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابوجبه روډ پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۶) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، اُف ایسټکو هایئکو ، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ایضاً ״

(۹) ایضاً ایضاً ״

(۱۰) پروفیسر داورخان داوُد ، ښکلا او جدیدیت ، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء .

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت یوولس نیمې بجې ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسین یوسفزے ، ہائے کیوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن

(۱۴) ״ ایضاً ״ ایضاً ״

(۱۵) زبیر حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ء .

(۱۶) اباسین یوسفزے ، " ہائے کیوں " ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن .

(۱۷) پروفیسر داورخان داوُد ، ښکلا او جدیدیت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ او وړُه اصناف " اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء .

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې دَ نګران پروفیسر داورخان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره مننه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې دَ کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړهٔ دَ ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله دَ نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زهٔ
مرمه په دې چې داسې نهٔ دي پکار
کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

نن مې له هرڅهٔ نه يقين پورته شو
ميانديې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به دَ چاچولي ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران دَ پښتنو وطنه
اوس در کښې غښې دَ ژوند پاتې نهٔ دي
زامن دَ پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

راشه په چم کښې دښمنۍ جوړې کړې
ځان کړې ماښامه بیا مې نهٔ پېژني
زوړ مې د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پرده شي
چې د انګړ ګلونه اوشوکوي
ترینه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروم
یو خوا پېټې کیني او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
ومېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډیرې خټې دے

وائې جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانديکور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کېنې
نو زه له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاسته که ددې خوږ کاڼي وو
نو ګیدړانو به وو تول خوړلي

شمېر زه دَ کلي شریفانو کېنې یم
څوک چې لوتم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

بې روزګاره انړویو له ځمه
یم
مینه کوه خو راتر غاړه نه شي
چې دَ جامو استرې مې ماته نه شي

بازار کېنې ګرځې ښه ښکاره مخونه
خو مونږ چې اوویني څادر کړي په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښه دادې چې زړه کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غله دَ قاضي کور.کېنې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جوړې کښې زمونږ خیر وا چوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېړې تېبې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه موړ کړه ځي

نو زما شونډې به پټرې نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخي د هېرېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې تږول کلې په کاڼو اولي

وائي زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکې
راته وړدونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندوئ پروا نشته دے
وائي په ګېدړه دې نهره يم خو
راله پيدا چرته دَ سر سپورې کا

○

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما دَ غلو تمتا خو نهٔ ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيرينې

○

دا چې په خهٔ فريب کېنې ګېږه ئې تهٔ
ستا سر تېزي به هله ما منلې
که دَ اوبو لاره په ژرنده نهٔ وه

په پېتو ستړګو پرې باور مهٔ کوه
شيرينې پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
دَ مُلا منډه دَ جُمات پورې وې

○

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سر غوڅوې

○

بې ځايه نهٔ دې ويربدل دَ ښکلو
زما دَ تندې انتها داسې ده
بُت هم ربېږې چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

ښار دَ ړندو دے تاته ښهٔ پته ده
ته دَ کمځو ولونه مهٔ پرانیزه
تور دَ سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

○

ربَ دې کړي خېر خو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

○

څهٔ ننګيالي دي قاتلان دَ سيمې
دَ سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته دَ دښمن غورځوي

ناپوهي خپر خو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کانو کښې قلم ټکوي

○

خاورې به پوۓ شو دَ تعليم په مزه
مازيګرے چې شي چېو ته دَ سيند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانيسو

○

ځان کښې څوک توان دَ تماشې نهٔ لري
بس دَ هوا په لور روان دي زغلي
څوک دَ پېريانو په ډولۍ پسې ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ستړېږي زمونږ د لارې خستو خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د بنګړو ناره په یو دَم را اوځي

زړهٔ اخر صبر کړي سلګۍ کښې وائي
کوه چې هرچا سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هیڅ فریب دلاسه کېږمه ناه
کټ چې پردے شو خو د نیمې شپې شو
سترګې مې نهٔ ورځي که ډېر سترے یم

زړهٔ کښې مې اور د مینې بل ځنګله شي
د چا په کور کښې چې شپېلۍ نه ما
لمبه ژوندۍ ، انګرې مړهٔ پرانګاړې

ځمه سلام د هوسکانو په رُخ
یم د سپېرېانو د ډولۍ په مثال
ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نه شې

شو ناره مې رو رو د بچي شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې ډانګېږمه چې
دوه تورې یو تیکي کښې ځانے څنګه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داړې وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو کهٔ دې سترګې پټې کړې نهٔ وې

زهٔ خو دنیا ته فرښته ښکارمه
زړهٔ له دغې ویرې نهٔ خرایمه
چې اصل څ مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دي قتل تورپالي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې بېګم سره څم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
منې زما او خو ښه خپله کوې

دَ برسنډې ګل یې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مښته یې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې ېص کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بیا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائې څوانې به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګې ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
ځه به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وینې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختې بې ځایه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مهٔ وایه دا چې فرښته یمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږمه نه
زهٔ دَ ځوانئ دَ خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نهٔ وایمه
خو لږه منډه تړې ضرور خلاصوم

دَ مینې لار کښې چې تیندک شمه زهٔ
شیرینه اووائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې یُې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب يوړله

○

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
وادهٔ د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نهٔ دي

○

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نهٔ دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څهٔ غوښتلي وو او دا څهٔ اوشو
نن مې له هر څهٔ نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږدې چيچل اوليدل

○

دلته انصاف د چيندخانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباسلې که پوزه کټې

○

او وائي خېل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتني ستا ټولې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

منم دَ میني تقاضې منمه
قسم دې ما په ښځې ویلې نهٔ وو
خو واره چې خولې مېږو اوخوړې

ځوانه ځوانۍ او دَ سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وومونږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسې ګنې ښهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

تښته دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیریني
خو ګوته اونیو کښې د وبهدل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالیږي په څهٔ
دا خو مې لویه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

منم فریب دی خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مرګ مسکې مسکې ګوابنونه
د محرومه احساس په شا ټمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګنې نو زهٔ خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

ژاړې له سره لوپټه لرې کړي
وائي بهر له کوره شپې مهٔ کوه
ګني نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بېځي ورک شي چې ما اوويني
لا حادثو هوښياره کړې نهٔ ده

څوارلس کلېزې پېغلې ماته ويل
پوهه په بخت ده په عمرونو نهٔ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کېږدې تېښتې مې اوليدلې
پرې مې کړې نن ځان له د برېتو څوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پېښتې نهٔ اوځې
مرګ دې روا دے خوشحال خېل کالۀ ته
دَ نمر خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو ټوله شپه بیا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو تښرېږي زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږدوه خنګه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسې بې خوندي نو تهٔ
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلې نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وايې
راله په لاس باندې ګهړۍ جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائې چې ستانه زړهٔ اوزګاره شمه
بیا به خاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو چاته څهٔ او چاته څهٔ بانه شي
دَ شلو ژړندو که راوتې وې څو
ګېر شوې اخر دَ لوپټې پسکې کښې

خلقو په ما بدګمانۍ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه ډېره دَ پښتو پالنه
پلار یې په موښ باندې جرګه کړې ده
لور یې دَ شپې تیارهٔ کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړې چې ماله پلوشې دَ سحر
څوک یې پلوُ قدرې هم اونهٔ وینې
کور ته دَ شپې تیارهٔ کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

طوفان یې یو نسې جولۍ ته د چا
وائي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اوږېدهٔ

مور یې نن پلار ته په حیرت اوویل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پوهېږي کوم ننګرېزي
رانه چې بل وطن ته ځي مېلمنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اونګي

د پښتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پورته هم کتلے نشي
آ چې سر توره را اوځي له کوره
تول چاپېر چل شي لوېته لوېته

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ساړهٔ ساړهٔ اهوونه ځمله کوي
ستا د خولې تاؤ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي تول د واورې بتان

زهٔ ځمهٔ تپوس کوم او تهٔ ځمهٔ وائې
یوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوښ باندې سورلي کړېده

خوښه دې خپله ده خو یاد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر سیوني
چې د خاوند ستړګو کښې خاورې نولې

د بنار ما حول درنه ځادر لرې کړه
یاد کړه جماز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دوٚ دننه

وائې بې ځایه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګنې
څوک به سپوا ما نه خرابه نهٔ وي

زهٔ ېې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د عمر
پېغلې اننګې کښې په خړپو سو شولې

یم د تعبیر د بلا کانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړې ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړ خوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک گفت قدرې کوے نشي

پردې وطن کښې مې زړهٔ خوږ خوندي شو
له ځانه ورکې ښائسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي کنه

ملهمه دا چې ستا د زړه ښه ملمه
خو چې زما گرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترگې په ما باندې بېخي توري دي
کورته په وېره مودې پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زبېښلي یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې مېوه اونیسي
په ما د کانړو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېږمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واښې خوشبو ستا دَ بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوې چې له کوره اوځو
مونږ دَ ژوندون په کوم پړاو پراته يُو

ما ورته وېل چې کله مهٔ پرېږده خو
منې کېده نه څکه تېر مابښام يې
دَ ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې دَ يکنګ په خوند پوے شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدې ما
شپږينه ماته مېلوګان ګنډوي

دا نهٔ چې پوے نهٔ يم په سود او په زيان
خو چې خبره دَ پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږده مه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا دَ کمڅو ولونه مه پرانيزه
چرته تياره لار کښې تېندک نهٔ شمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اووینې
څه رازداري خو شته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

ښه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
څه جوړ په ما باندې تاویذ کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپېدو پسې ګرځېږو ځکه
مونږ په صحرا کښې اوبه خوړ کړے دے

مونږ به سپوږمۍ ته وو پښو ختاي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل که او درېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه دایمه
بنګړې دې مات شه د پینزیبو سره

د دې ستم به څه تعبیر کوي څوک
بنه چې مې غرق کړې نو شیرینه وایي
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کېږي شوي
د میاندو تینو کښې شوده او چ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره دېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږ دي په سر د یتیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوحق شته په دې ښکلو زما
چې يې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونيسم
دَ ښائستونو، دَ جمال شاعر يم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال رابښکلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان دَ زړونو اورژو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نيسي

ساه راله ږوبه دَ سپرلي هَوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَچا نه اوکړم
دَکمل سينه کښې هم دَکاڼي زړهٔ دے

دَخدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې. مابنام دے لارو نمر پرېوتهٔ
خوله به دې گونګه شي خبرې مهٔ کوه

Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوبه ماړه شو
خو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

ځمه چې وړاندې
نو آسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

قد مې لوښېږي
او جینکۍ د کلي
ما ته بښخېږي

غم مې لږ سپک شو
ما اوښې ته کتل
ځان راته ورک شو

مخ مې ښه رنګ شای
چې پسرلي هوا اوګړي
آیینه رنګ شای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شـــېرېـنې مـــهٔ ډوبـېږه
پـه ګـوټ اوبو کښې

○

ځان بانـدې تنګې
پشـــکال غرمـه شـــوې
وه ســـپرلې رنګې

○

لـوټ شـو اخلاص کښې
اوواېـه پاتې شـهٔ شـــو
د ګل پـه لاس کښې

ستا بـه تـلـوار وي
خـو کـه د پـلار وي نـو هـم
ژرنـــده پـه وار وي

○

څوک وارخطـا دي
راتـــه چې وائي دروغ
وايـم رښـتيا دي

○

پېـغلې چې پاسې
د ډېرو خـولـو نـه ورتـه
لاړې راڅـــاڅې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مستورې شړېږي
په هر قدم څوځوي
د خلقو څېړېږي

○

اور کښې اخښتي
ستا تصویرونه کوم
خوب رانه تښتي

○

کور ته دې زړه ځي
ژړنده د سوال، پیاله اوبو
چېرته کښې ګرځي

په تال چې ځانګي
ځني زړه ستړې پېغلې
اور ته وردانګي

○

ځه چې دې بنګل کړم
خدایه شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

○

نیت دې خراب دے
ګېنې نو هم وګرے
ګل د ګلاب دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښهې سپک شي

جنګونه کيږي
په تويدو دَ وينو
تندے ماتيږي

وينې به تل څڅکي
چې دا ښاريان هميشه
پيے دَ بوتل څڅکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوؤ څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وینې څڅېږي

سپېلي پچې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلې ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ ئده کړے کله
دَ زرکې چال دے

دا څهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

○

غرق شوې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس په ولاړې

○

هسې به ونړشې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوڅې
کومې به شنړشې

شماري بس ستوري
د شپې راپاسوي ما
کار راله ګوري

○

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړي
د ګلو لښتې

○

ستړې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

○

اووانې پوے شوې
ته چې مئين شوې په ما
لاړې توے شوې

○

تيکاله غواړې
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نيمه شپه چغړه کيږي
د بنګړو شرنګ شي

○

اوس هسې ژاړې
نهٔ راځي خولې ته بېرته
توکلې لاړې

○

دا څهٔ قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

خو شې دستور شو

پاڼه چې ستا زېړه شوه .

نو مخ دې سُور شو

کور کښې تنها یم

اوس به د زړهٔ زخمونه

چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي

ورځې تښتي په شا

اسمان به شین شي

وائي کوکو یم

راته پسخېږي تپې

زهٔ هایکو یم

قصه خانې کښې

ښکاري کاږهٔ مخونه

په آئینې کښې

یم په وسواس کښې

ګلونه مړاوي نهٔ شي

د چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ستا چې ښکالو شي
د زړه درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپوږمې
وائي هر څه مې نم خو
راته به ګوري

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړه مې ویښ دے

راته ځغلېږي
وائي غني ډېره ده
واوړې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو ګل اندامه

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتي
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
دار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګین شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپین شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوي حدونه
خه ځه دې تور شه

سر که مې سپین دے
په هېڅ هم نه پوهېږې
سودم ته شین دے

Scanned by CamScanner

دَ کلي خلق څهٔ راښدهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مري ته به دې لاسې پرېوځي
چې دَ هتیانو غلا په ټیټه کوي

اووائي ټول دَ اکیجن کمے دے
ایټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک سبوني نهٔ دي چې تا یادوي

زړهٔ غوڅوي دَ اوازونو فرېب
چې مېښانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
خبرې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
یو بل ته اوس دَ مینې خط نه لیکو

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته، جادوګرې پېغلې
دېر مې کچه کړي چې منتر پخوي

شېرینې تا سره له دغې ویرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږ دن ماته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

دا کتابونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه شمه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وویل
بیا به د خیر طمع له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدوري په کومه ورځ اونه کړي
بچي یې ټوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
څانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې یې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته اوښکې په سره غرمه کښې
زړه د کونترو سیل را والوځوي

ناساپي کړنګه کړي نیازبینه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولې
خو چړهکې په لاس کښې مه رانیسه

دَ زړهٔ درزا مې په اختیار کښې نهٔ ده
ښـار کښې جوړ او شـوله دَ بم چاوُدونه
دَ کور تمبه دې په یو درز دړې شوه

یو سمه چړته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور وروته بند کړل په ما
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

یوه جګړه کښې زموږ دَ کلي
خلقو رابنکل دَ ادیرې حدونه
تول بیا دَ یو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایرې مهٔ وهه
ږمه بس ږمه وي که هر څهٔ وائي
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک یې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زېږکي يې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما ووېل
دَ لېونۍ شونډې یو ړپ اونیوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه انتظار وي اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په ګرانه وايي
ستا سوځه خيال دې د واده ياره کېنې

○

په چاپېر چل کښې خرابه دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختې اونکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

○

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ختې به څوک په درسال کښې کوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

○

داسې بچوړه کړم ازمېښتو نو د ژوند
شپې ېنې ستا خانه بد وش يادونه
اوس د زړه دشته کښې پړاو نه کوي

○

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګماډي ګيا دي اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم دَ چا، سزا دَ چا لویږي دا
یو دَ پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مهٔ ګورئ که غږ نهٔ کوو
ګنې خو بونه به مو هم کړو حرام
موږ ه دَ چا میراث خوارهٔ خو نهٔ یو

زړهٔ یې غلبیل، زلفې یې تار په تار وي
وېل یې زهٔ ډېره بې خونده یم
ګني نو تهٔ هم هېرېدې شې له چا

دَ حُسن زکوٰة اوباسه شیریني
ځکه نازلیږي افتونه دا
چې په وطن کښې څوک خیرات نهٔ کوي

سر به بې ځایه در له څهٔ خوږوم
دَ پښتنو له هوښیارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جړې سازوي

په څهٔ پوهېږې نه ماشومه یې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني میوه اونیسي

لاس راله مهٔ راوړه نادانې جینۍ
بلا کړې ده په وجود کښې زما
پام چې پېټۍ درته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووینې
چې ئې سرکند شي دَګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تورپوري کړي

شیرینه اووائې په ډېره مینه
درته خو لار غلطوه لادیه
ویرېږم لار درته غلطه نهٔ کړم

چې خهٔ بلا ئې ته ئې حسه جینۍ
زما د زړهٔ دَ قیامتونو دوزاء
خدائېګو دَکاڼي بت کښې ساه راولي

یې دَ سرو سپینو خزانه شیرینې
درته خراب دَ چا نیتونه نهٔ شي
کمڅۍ را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو دَ ښار کږو وږو لارو کښې
وه کلالۍ سم کړ خپلې ځي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداري ځَه کوُ
درانهٔ پښو ونه مو پراته دي په سر
کاله ته ځو که څرته ملا نېغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
څېره يې مه کښې ستومانه به شي
تورې څڼې دي که راپارې شولي

وايم چې ټولې ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اوښهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شېرينه اووايُ قربان شم له تا
غزل غزل مې راخوربنږي په زړهٔ
ستا هاېڅکو رانه تېرې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راځخته شه دَ ناز مېږمنې
سرکشي پرېږده دَ شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بږدم دَ کابل جينکی
راته په لارو کښې شيندي ګلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ مې له سترګو ګلېدو اوورېستم
مالِه قسم راکړي چې غږ مهٔ کوه
او خپله ټول کلې خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړې نهٔ دي
غريب سړے يم خو ګل ښکاريږي زما
دَ چا عشقونو ته پسخېږ مه نه

ګنې تصوير ونه شي خوارهٔ په ذهن
عين چې په نيمه شپه زمونږ کلي کيني
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نهٔ ده
غو ټوي چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته ويې خدايګو پيکه ښکاره شي

زړه مې اونيسي، سترګو کښې واڼي
خلق خو خلقو باندې چل نه کوي
کوڅه په نيمه شپه بهر مهٔ اوځه

سينه ته کلونه ورکندار کړي واڼي
ځهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږ د مينې کتابې مينې دي

Scanned by CamScanner

چې د یاران شپې رانیکے شي کله

هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي

کچه کوروونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حدونه شته دے

چې تر قیامته وي ولاړ دغسې

بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښایست د بڼ شمشاد حسینې

چې ځان دې نه پیژندهٔ ښکارې هسې

لکه په ګړوکیې چې اوبه وي روان

زما د خاورو کور جوګه نهٔ و ستا

شپې ړنې ما په اسمانونو غوښتې

څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې

چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند

بیغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وبل ئې

کورکښې چې صبب نهٔ وي بي بي ظالمه

دوی ناروا کارونه اخلي له ما

هر څوک چې څه اوکړي، رېبې هغه
لار کښې کښېنه ماه خپله لار اُخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، ساړه که دي دَ ژوند اوبیدل
پېغلې مستۍ به درنه تږولې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ویرې نهٔ پرانیزم
زما دَ زړهٔ په رنګې تږق اونهٔ چوي
تهٔ چې شېرېنې پوکنۍ پرسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مرۍ ته وانهٔ چوي
دَ کور انګړ کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ دَ تږول کلې نه نفرت درکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منۍ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بیا به ترې ګړې او بړزې جوړې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور دَ مینې بل کړئ کښې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدایږګو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې دَ ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښُل ئې راغله یوویشتمه صدۍ
څُې چې دَ کور درشلې اوغورځوُ

شپېینې زړهٔ دے نرم شوے نهٔ دے
نماشُنې اوښکې عبث تویوې
کاڼې اویو کښې وراستهٔ کېږي کله

شنه چې مې شوندړه شې دَ قام دَ ورو
لکه دَ چړګو دَ بچو بُغرې شې
اوښخلې خپلو کښې ډېران بیلوې

لږ انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چړګه کوړکه شوې نهٔ وې
نو په هاګو باندې بچې نهٔ کښېني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ قام تور سري دي سر توري نهُ شي
تازه تازه غوميږي غوميږي پيداي اوس
كرګي خيرات پسې ، واكي غورځوي

○

فتنه فساد به تري جوړيږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ كلي
دَ كوم چارې مزدوري هم اونيسي

○

مات شي بچې دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خداے شته چې ټول دي په اوبو وړي دګي

لا به شامله صدي هم تېره شوه
خو لا زموني وطن كښي هاغه رنګي
خالق دَ غار نه راوتلي نهُ دي

○

وېل مي رافلله يو ويشتمه صدي
دي كښي كوڅه كښي يو ملنګ چغه كړي
سحر را اونهُ ختهُ ، شپه تېره شوه

○

تا به وېل چې مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسې كوي مجبورۍ دي وي نن
فريم نه چې تا زما تصوير دري كړو

Scanned by CamScanner

څهٔ اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نهٔ دي
چې په خټکل به مې اوده پرېتاه وې

ډېره کم عقله ئې زما پېژندنې
اوس د چا خولې خو څوک ګنړلې نهٔ شي
زما په سر پا سره شر مهٔ کوه

موږ په جامو کښې نهٔ ځائېږو په دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کور که سو وران شو، نو پروا د څهٔ ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
مالره په څه سترګو کښې چتې راکوې
ستا په کنارو کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې او وې حیثیت څهٔ دے ستا
وېل ئې غواړم چې بربنډه نهٔ شي څوک
پرتوغ انبسونه جوړوم لا لیه

پېغلوکې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څهٔ چې کېږي پابندي نهٔ منم
زهٔ خو څهٔ ستا لاس ته ناسته نهٔ یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

زړهٔ مې تهق اوچوي چې ميچن ګرځوي
شپېږيني خپېږ به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نيستي غوښتې کړي

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ ښخې دَ شپې ځوانۍ ده
سپوږمۍ په دې کښې هم ستړونه کوي

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ دَ بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګلله اودرېږي دَ نکهت قافلې
تله دَ ګل ورمه ورمه خورېږم
خوبونه وينم تعبيرونه وشم

ټوله دَ زړ او زور خيره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک دَ جرګو هلو پروا نهٔ کوي

دَ نوي نسل څومره لوړ زړونه دي
دَ پلار نيکهٔ هلو ونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوې

لږه سر تېزه ده بد خویه نه ده
که دغه یو عیب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې چې
زه هم د هائي بلډ پرېشر مریض یم
زمونږ د دوارو ګذاره ګرانه ده

د نس پېتاوي ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زمونږ د کور اووهي
اووائي خان وېل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د رېښمینو لباس
په ما د اوسپنو ننې اوچېږي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه وېره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونه وهي

Scanned by CamScanner

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

ښکارې چې خاورې مې په سر اړوې
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه ئې هم نیولې نه ده.

دې کښې څوک لاره د منزل اوموي
ګوره څنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
د اورکو قافله لوټ کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خېمې کړڅوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
پرق د بجلۍ شي د باران شپه شي

باران شپې شپې ورېږي مګر
اورونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې کله څاڅکي څاڅکي کېږي ګلې
دا تندغر زړه مې اور اونه کړي
شابه شېبې شېبې را اوورېږه

د خدای کاروانو کښې څوک څه اوواني
ما چې يې طمعې د خوږو کولې
د کربلې نه هم ترخه اوخته

يمه په هر ښکلې مئين شېرينې
واړه رنګونه چې رااټول شي په ځای
تربنه د نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانې اوباسې
ګنې نو داسې چرته شوې نه وو
د کوڅر غنچې او د چينار اونو کښې

وائې جولۍ بده مې تر څوخالي وي
ګلونه نه کېږي انګڼ کښې زما
ما چرته ښار کوڅې ته اوغورځوه

زما ژړا يې د زړه تاو کموي
د پشکال خوب چې سېوا شي کله
پېغلې ځارې د بارانونو لاړې

Scanned by CamScanner

اوسپاري خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له نهٔ اودرېږي
منګلي، زمونږ ه دَ وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي لېونے نهٔ شمه
يوه د سپرين ګولئ خوراکړه کنه

پېغلوکې هر قدم په خيال اخٔله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله .بجلئ سخته جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وې کاروانه کوې
خو دَ شهلا زړهٔ کښې خهٔ غلا ده ضرور
ساک ترې سيلئ يوسي چې ما اووينې

دَ زړهٔ درزا راله په ځاے اودروې
ټک ټک چې اورم دَ ګړيال، شېرينې
وايم که ما باندې څوک ورزې کوي

ګړې اوازونه مې سنګسار کړې ضمير
وايم که څوک مې په مرئ غلے شو
پېغلې چې خېږو کښې ګونګروکان اوترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شې
پېغله چې ماشوم له د فېډر ورکوي

دالله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کېږې دا ته پټې اووایې
د سرو نتکه راله جوړې او که نه

سم له ما بیا مه چراغونه وژنې
په تا کېږې څه ناڅه تیاره خوشته دې
خدائې شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروانه د چاوس کېږې نه وې
هر څه کېږدې شي لېونی خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کېږې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږ مه چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه روانې نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوېځ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي آباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړهٔ زخمونه چاته ښايمه نه
پټکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړهٔ د سپېړلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پټکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړهٔ زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څهٔ يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصویر ته ئې ژړل وهل ئې
پېغلې د مرغۍ مې دړله هم راوړې وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

څه زورور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځانے راکړه د زړهٔ په کور کښې
تاودهٔ ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونیا شي ګلې

شېرینه ګونجې په تندي راولي
وائي رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوي
اووائي ټول خوندونه یو رنګې دي

ستا د ښایسْت د فرېبونو نه زار
خولې لړې مې پړېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بېوړۍ په ټال کښې مهٔ ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شېرينه وائي
سر ته يې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه دَ پشکال لېوني

پوزه دې پرې نهٔ کړې دَ قام لېونيه
درنه په لاره ستړېدلې نهٔ شم
ته دَ وادهٔ نه پس هم سمه نهٔ شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې دَ خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاخا چا سره لار اخلي

يې دَ نازونو اسوېلې شېرينې
ځان ځواله ورته کړې په لاس
کښې رنګونه به دې تول والوځي

وائي ګيلې دې په سر ستړي کو منم
مانه باد وېږي غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له شي

ميانه دې په داسې پښتنو بورې شه
پاسي پردۍ تورسري او تختوي
بيا يې دَ خوښېدو څوک تپوس نهٔ کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددئ خبرې څهٔ جواز خو به وي
خدایه شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېروس الوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو ښځې بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوېندې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښهٔ نهٔ وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نهٔ شي خېس
ښځې داپاسي خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوے
پرېږده د سر سپورې دې مهٔ ورکوه
خدایه شته د کور اوني څوک نهٔ پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نهٔ وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرېږي
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکاني نهٔ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوي

Scanned by CamScanner

زۀ دې له تخه تېرېدلے نۀ شم
هر څۀ ته ستا له پاره غاړه بږدمه
بس کنه لار راباندې مۀ جوړوه

○

پۀ مړو حساب دې تماشګير د حُسن
ستا د نظر تاؤ ئې چې اووهي نو
د کيکدانو اوږې چېړه اونيسي

○

ستا نږمېدو راکښې سختي راوسته
چې را رواني دې شوې اوښکي پۀ مخ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼي شوې

پۀ څۀ ناترسي اوړېدلے يمه
وائې که بل چاته دې اوکاتۀ نو
ستا کېږدۍ کښې به اوبۀ اوڅکمه

○

خوښه دې خپله ده خو ياد اولره
چې جوارګرو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم پۀ داؤ لګوې

○

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته د هوا پۀ اَس سوره الوځې
او ځان له بر مه غورځولے دے ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپه ده شیرینې زما
لږه په خیال ګرځه سرتوره نه شې

اوواڼې کرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مه کوه نو
هرڅه به ستا له سره ځار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره وا روې شپېلۍ کښې واڼې
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اوواڼې ژوند دې شوګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې او به خورله ځې نو
خدایګو زما له زړه نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
ځانګو نه پرق وهي بانګونه واڼې

ښکل مې لا سونه کړي ژړا کښې واڼې
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما ښه نيسي
پېغلې د ښار داسې پيکه پيکه دي
لکه چې خوند ترې ښه اوبو اوړي دي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې پېغلې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
پېغلې تور سرې چې سر تورې نه شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شپږ پېغلې او ښه غواړي نبه د مېنې
بازار کښې لري چرته او ورېږي
نن هسې کلاني مسو د چم پېغلې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته او وئيل
ګرانه! که مالا دې پتلون راوړو نو
په دوه ميله ټوپک به ځان او وژلم

درنه واده ښځې لښه او وهسته
جوړې خاوند دي زوکړ او وخته
تا خو د بوقي نه بلا غو ښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
څاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملا مهٔ تړه
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډاګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوم چې هر څهٔ کوي، ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردې ډېران څخله یمه

ماتېږې کانې تل په کاڼي باندې
زهٔ چاروګے چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې مانهٔ دې ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غرور ځنګ نهٔ کوم
ګڼې په ما باندې دَ ښار مېړنو
نن دَ ګډانو غوښې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیچا ته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخره سرې شومه زه
شیرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایګو په خوند پسې د ژوند رانده شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپړلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډېره نااوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځوانۍ مرګ درته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه خېژي
آ چې بد خویه یادېږه کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خو ډوب دې کړمه
زه به چکس کښې خاخغا راتلمه
راته چې ملاه ته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سیند ونو نهٔ څم
هسې تږې هم زړهٔ صبر و لے نهٔ شم
او دَ مچې غوښه بلا کړمه وي

سرتوره مهٔ شې خودَ ناز مېږمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دنګې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هر و ځوانې رانهٔ شي

چې خهٔ کړې هغه به رسې مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پښتو کښې کروندې مهٔ کوه

یو ځاځکے وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اولېدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

او خاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تاته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

اووائي تپولې د قسمت لوبې دي
خلق ګکیا دي سنړاګان لوټي او
زمونږه ننګي ميښي پېيه نه کوي

وائي ترڅو پورې په زغم تېرېږم
زه درته کور کښې لمغرې کومه
څې په کوڅو کښې لوړغې کوې ته

کم عقلي هسې پرېشانه يې ته
د محبت غمونه بوجه خو نه وي
سترګي پښو باندې درنېږي کله

منم چې ګرځې محرومي مو دي خو
ګلې زمونږه هيروشيما نه دے
چې د سپېرلو پکښې وړې شنډې شي

مينه اوباسي له زړګو نه ويرې
اوس که اوښان ساتي شېرينې زما
نو دروازې دې د کور تړېږي نه شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هېڅکله مې يو ساعت له نه اودرېږي
آ لېونۍ مې همېشه ياد وي

تت چې دې نه شي د ښایست رنګونه
ځان زه د مرګې ښختو ته نیسمه خو
لکه د سوي لاس یه تا ساتمه

اوواڼي ټول د اکسیجن کمې دې
هیڅکو ته هسې خوشحالېږې ځله
څوک لېوني نه دي چې تا یادوي

دومره بېلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هېڅ نه اشمه
د کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نه کړې سینه لویه کړه
څومره څځلې ورته اوغورځېږې
خو پلیتېږې نه رواڼې اوبه

د ژوند له لاس ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماره مه ویروه

ستا په قرب کښې څنګه راشمه زه
زما د ژوند غرمو کښې سرسپین شواو
ته لا د توي پشکال ګیدړ ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سېوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوږو شخوندونه وهي

***

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هېڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

***

مصر یانۍ دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه کنده کښلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږ وې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په خټه اور لګوي

***

رب دې دروغ کړي خو وېرېږمه زه
زما احساس داسې شکمن غوندې شو
جوړه په دې کلي کښې چینې او چې شوې

***

وېل ئې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

Scanned by CamScanner

وائي له هر چا په ماګران دے ولې
زما چې نهٔ مني نو څهٔ اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړهٔ پاندې تیارهٔ راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغورځوي
وائي را اورسېږي پېره بابا

راباندې خوا دَ خلقو مه بخوره
موږه چې خپل مېنځ کښې جنګونه کوؤ
خدائے شته دَ ډېرو پکښې غوا ننګ شي

کوم ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا دَ وطن په خاوره څهٔ شوي دي
چې دَ چینار اوني له مونږه اوځي

رب دې کاڼهٔ کړي دَ شیطان غوږونه
نیهٔ په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کارکښې کار مهٔ لره
ښځې ما خپل سړي ته پرېږده ګنې
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

شپېږینې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما دَ زړهٔ زخمونه نهٔ رغېږي
څوچې ګوزک نهٔ شي، پړسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوے دَخاوند دے ځکه
وائي که ماله یې نتکۍ جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې دَ ژوند زهر ګوټلې نهٔ دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدائے شته څنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څهٔ وي
ستا دَ خاورین وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي، لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې دَ بچو څارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودرېږي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

زهٔ تقاضې دَ محبت پسې ژړنم
شیرینې څنګ کښې مې ویرږنې څمله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووانې دومره نادیده نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چارهٔ په لړمانه منړمه

جوړې دستور نوې کوي وختونه
ما خو مېړې هم ازار کړې نهٔ دې
دَ کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي ؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اورتېلم
داسې لل کل شومه شیرینې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګي اوشړي

تهٔ به له لوږې نه مړ شوې نهٔ وې
ښکارې ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې ژاړي وو

خدائے شته ژړا دَ زړهٔ دَ درد ناسه ده
چرته مې حق دَ چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې دَ چا اوښکې دي

ساه ترې وتلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ونړ ته اوس کاڼي اولي

نور دَ فریب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ ځهٔ دَ دوؤ مېښو کټے خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې دَ وطن کونډه شوه

دَ خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبکې دَ قتل
څوک چې څپان ځان نه شړے نهٔ شي

دَ بې حسۍ هم څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه دَ زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

خدای شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم قضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد ښېرینې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دې خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشۍ جوړه کړي

اوو ایه پاتې په تاوان کښې دې څوک
ستا سو چرګان هم په خوله بنهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

زهر خوارهٔ دي په قضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دېرې بې خونده چينګي دي دَ بڼار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ پاتې روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

مِنم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ بڼار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لويه ده
خوګورې پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ يُو

رښا خو نهٔ وژني فکرونه دَ چا
خدايږګو په ذهن مې تيارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

يو لېوني په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خونده وسيلې لټوي

زړه مې يو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به ياد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وږمې خورَوي

منم فضا ئې معطّره کړه خو
خدائې شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېشي وږمې د ګلو

محبتونه فاصلې نهٔ منې
دا سرحدونه دَ نظر دهوکه ده
اوبهٔ په ډانګ چا بېلې کړې نهٔ دي

ښار پناه وائي که سيلۍ راغله نو
خدائے شته چې پړمخې را اوغورځېږي
زمونږ دَ کور تمبه وېښو اوخوړه

په يو نظر چې به ئې زړهٔ دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې دَ وجود اونهٔ ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ دهٔ
هغوي دَ سر په سپوږي اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

دَ بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شپېرېنې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هېڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څهٔ وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

دهرې شلېدلې. دَ رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې څرمن په ځان راواچوي زر

وینه مو جام نهٔ شي واورېنه شپه ده
منم شېرېنې دهره ګرانه ده خو
کتهوي پخه کړه دَ زېتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که اوسوزې پېتۍ نه ښهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عېشونو
اوس چې بجلي لاړه شي سخت اوړي کښې
ځان ته ببوزي هم وهلی نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشتهٔ وے
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپورې هم نهٔ ورکوې
له تعبیرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې بخته شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې هېڅ لارې د منزل نشته دے
ترې ګېرچاپېر دي د صحرا رېګونه
انسان په ورانې جزيرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا ښېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبهٔ په ما اوڅکلې

غلے که ناست یم خو خوتکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کاڼے کولے نهٔ شي
غرونه لاوا شیندي چې غرې اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ بږدمه خو
ښهٔ ته به ښهٔ بد ته به بد وایمه
څېره څېمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې سا تلې شوه نو
داسې په سر باندې به تهٔ ختله

ورته چې وایم ښائسته جینۍ دهٔ
شهرېنه وائې دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې دهٔ

شپې چې اوس شاربې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د بنایښت د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مرهمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

اومنه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورسبې څرېکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شي د وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې څله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلي کښې
دَ ښار په بېنګ باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
څو به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

ښېرېنه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې ښېپلنې درته لوګي کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نيمه شپه کمسې پرانيزې
پېريان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ئې هيڅ خوند اونکړو
کونړې وېل هرڅهٔ په شرق اوګله
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپېږنۍ ستاکيائ په سر سترګو خو

که دې زما دا بده ورځ اوليده

درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خاخا زړهٔ به خرابېږي زما

لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې

تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم

چې ئې دولې د پلار له کوره اوځي

پوے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک

داسې په وړاندې زمانه لاړه شي

چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو

اووائي دا څل راته غين مهٔ کوه

بيا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

څنه توبه که ئې ويستلې ده هم

په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه

پرے که اوسوزي خو ول وي پکښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پښانه تختې ته ما خېژوې
اووايه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

○

خدائې شته چې کانړې جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
نکيا ده توت ته بېکيانه وائي

○

ستا سر ته بېزې خو ياد به دې کلي کښې
نن دې د چا ستر کې ليدلې دې چې
د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
ياد کړه چې ځان به مې له تورې وژنه
نو تا به کړيکه کړې چې غرقه شومه

○

مردار خواره وي د ذلت سره ځي
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده د بل په نمړۍ څخوند مه وهه

○

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولې نه شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه ښته چې ساه راله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به ئې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکله ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ړې دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته او س پام کړې زما

توبې او باسمه توبې ما توم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي ووېل
هره خبره باندې سوچ وې پکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوړه باندې مړې دښمنان
ځله یې زهرو باندې اووژنه

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وېنا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوڅه ړب سپي ترېنه ښهٔ ګڼمه

دَ سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امرېکې خوند یې په خوله کښې وې لا
یو زورآور یې بې نېتې کسه کړي

اش پرېوځي په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو چوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجره کښې اوسي

موشګافي دي یې په شرق اولګي
چې شریعت سره په لاره نهٔ ځي
بېخي زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

ځنګه وي نوره دَ ایمان کمزوري
رانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړمه خو
ګڼې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼې ښاسُتونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه یې راڅوره داسې کړې
لکه د ناوې ځې په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې رېږ مرېږ کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ ترې نه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کاروونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر او ګڼه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ګڼه
خو روزانه راته څېرې بدلوي

وصل یې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې هغې چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شو ملې څکلې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پتهېږي نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

○

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته خله کوې

○

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله ځېل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

○

اوني په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولو ته ځان غورځوي

○

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل پرېښودې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

اووایه ښاده ورځ په څه اووینې
چې دوه پېښې دا پښتانهٔ اوکړې
تورله شپه دې ګړوې حجره کښې

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېښې له لوښي هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسي دَ دنیا قاتلان
په کانړو اولي دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازي دَ محبت اووینه
وائې دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
دانه به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي مګر
خو څوک په چم مالت کښې غلا نهٔ کوي

پېۍ چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو له خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوویني
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بڅو ورله زیږے راولي

چې ئې په تې. وې اشتهار اوکتهٔ
وښل ئې دا په نیڅو ډیر ظلم دے
دوؤ ناه سپوا بچې راوړلے نهٔ شم

دَخدائے کارونو کښې څوک څۀ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چیا
اوس مې په سترګو باندې بنهٔ نۀ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څۀ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم سړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَچا
چې سپر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سپل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هيڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په ټېر کښې ئې لس اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکۍ خو نهٔ وي
وائې خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ يو لاسه ختلې دے پړق
تاچې په خپو نکريزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څمله
له دې نه لويه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټيټوي
خبره ستا زما تر مېنځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتيا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هيڅ نه هم نهٔ ړپي
په ما توتان ځله ځنډې شېرينې

وې مبارک ورته د زلفو واده شه
خو ستا د سپين سر نه قربان شم ايری
باسې له ميانده و نه چې شو کوي

هر څه چې وو خو تا بيا چوړن نه کوه
راته په شا چا ټپوسے ځي جوړ
داسې چې ځولې پورې دې ښې اوترو

دربسره دا خبره ښه مسلمه
که زړه دې تور دے له دنيا ناهله
نو بيا د کور سفېدې شمله کوي

څوک د فطرت لارې نيولے نهٔ شي
زخم چې سپوا شي تا ته ښهٔ پته ده
کړاڼې شهلا، آتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچيچلې
وښل ئې خپل علاج په وخت دې پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چينجي شوې دے

څوک ترينه سماه ورځ بيدلے نهٔ شي
راغبهٔ ئې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بيا چاته اوبهٔ خړوي

د وش دا لوے احسان به څوک هېر وي
لا جینکۍ د ښو کالو نهٔ وې
د پېغلتوب غورځنګ ې ملا ماته کړې

چا له هم نهٔ ورکوې ځائے په زړهٔ کښې
په صفايې باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل ځ د اٰیینې نښته دے

سر که مې غوارې نو په خود کښې اوسه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هرڅهٔ تهٔ ور په خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس د مینې رانیکلو تا
د سیند چپو راله پناه راکړله

تهٔ خپله لور خور قرمېزنه ګڼه
خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باتهٔ ښهٔ وي

د ژوند په هر پړاؤ تنور لمبه دے
د یارانو انتظار مهٔ کوه
چرته ورېځې غرغنډه اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مهٔ وښئه څرګه پرېږدوه
یتیم که وېر هم خدائے خوشحاله کړېو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

○

چا ته دَ سپي سرې نظر نهٔ کوې
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼے هغه دروند وې چې پروت وې په ځائے

○

دَ حقیقت زهر ګوټلې دې ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وینې ئې اوڅڅکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو بانډې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړې زما

○

زهٔ بدګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غوږ نهٔ وینې

○

شیرینې دا یو اعتراف یه کوې
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریاب نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روجې ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعري، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library